

УДК 330. 378 (438)

Маслова Тетяна Василівна – вчитель середньої загальноосвітньої школи с. Уладівка, Літинського району, Вінницької області

E-mail: maslowat@mail.ru

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Анотація. Обґрунтовано поняття компетентності. З'ясовано, що освітні системи сучасних розвинених країн надають перевагу компетентнісному підходу до професійного розвитку вчителів та створенню ефективних механізмів його запровадження. Виокремлено ключові компетенції вчителя польської мови Республіки Польща: методичні, дидактичні; психологічно-педагогічні; діагностичні; комунікаційні, медіальні, технічні, а також компетенції у сфері планування і проектування. Доведено, що набуття життєво важливих компетентностей дозволяє вчителю вільно і правильно орієнтуватися в сучасному інформаційному суспільстві та адекватно реагувати на динаміку змін на конкурентному ринку праці. Сформульовано основне завдання вчителя польської мови, що полягає у постійному набутті нових знань та навичок на основі використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійний розвиток, вчитель польської мови, Республіка Польща.

Maslova Tetiana – Teacher of General Secondary School of Uladivka Village, Litinsky district of Vinnitsa region

E-mail: maslowat@mail.ru

COMPETENCE APPROACH TO PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF POLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE REPUBLIC OF POLAND

Summary. There has been determined that educational systems of modern developed countries give preference to a competent approach to the professional development of teachers and to creating effective mechanisms for its implementation. As the notion of «competence approach» researchers understand the focus of the educational process on the formation and development of key (basic, main) and substantive competences of the individual. Competence approach directs education to the formation of a whole set of competences (knowledge, skills, attitudes, etc.), which must be mastered by teachers in the process of professional activity.

The key competences of the Polish language teacher in the Republic of Poland are distinguished as such: methodical, didactic; psychological and pedagogical; diagnostic communication, medial, technical, as well as competencies in the field of planning and design. A competent teacher is able to provide intellectual, social and personal development of students, to apply accessible teaching programs, methods and techniques, to encourage students to develop critical thinking, use motivational mechanisms, verbal and non-verbal communication techniques, etc.

It is proved that the acquisition of vital competencies allows the teacher to navigate freely and correctly in the modern information society and respond adequately to the dynamics of changes in the competitive labor market. In the light of such combination of core competences, the task of the Polish language teacher is the developing young people's lifelong learning skills, the continuous acquisition of new knowledge and skills, the independent use of information and communication tools, cooperation with others, and solving life problems.

Key words: *competence approach, professional development, Polish language teachers, Republic of Poland.*

Маслова Татьяна Васильевна – учитель средней общеобразовательной школы с. Уладовка, Литинского района, Винницкой области

E-mail: maslowat@mail.ru

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ РАЗВИТИЮ УЧИТЕЛЕЙ ПОЛЬСКОГО ЯЗЫКА В РЕСПУБЛИКЕ ПОЛЬША

Аннотация. *Выяснено, что образовательные системы современных развитых стран предпочитают компетентностный подхода к профессиональному развитию учителей и созданию эффективных механизмов его внедрения. Выделены ключевые компетенции учителя польского языка Республики Польша: методические, дидактические; психологические, педагогические; диагностические; коммуникационные, медиальные, технические, а также компетенции в области планирования и проектирования. Доказано, что формирование жизненно важных компетенций позволяет учителю свободно и правильно ориентироваться в современном информационном обществе и адекватно реагировать на динамику изменений на конкурентном рынке труда. Сформулировано основное задание учителя польского языка, которое состоит в постоянном приобретении новых знаний и навыков на основе использования информационных и коммуникационных технологий.*

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональное развитие, учитель польского языка, Республика Польша.

Зміна моделі сучасної школи проявляється в переході від адаптаційно-репродукційної освіти до освіти критично-креативної, що на практиці означає зміщення акцентів з навчання й учіння на уміння робити вибір, вироблення навичок самостійного пошуку й перевірки знань, на вдосконалення механізмів неперервної самоосвіти й творчої самоадаптації. У результаті таких змін зростає роль і значення професійного вдосконалення вчителя, модифікації його компетенцій, які сьогодні виходять далеко поза традиційну систему підготовки вчителів до професійної діяльності. Громадянське суспільство, його демократичні принципи та цінності, на які сьогодні орієнтується й українська спільнота, скеровують вчителя на високу професійну компетентність, активну й принципову поведінку в усіх життєво творчих процесах.

Освітні системи сучасних розвинених країн з метою оновлення змісту освіти й навчальних технологій та узгодження їх із сучасними потребами інтеграції до єдиного європейського освітнього простору надають перевагу орієнтації навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження.

У цьому контексті прийнято виділяти три підходи до розвитку освіти (за В. Химинець):

- з точки зору змісту освіти – знанневий підхід, для якого важливими є знання, які учні здобувають в школі;

- з точки зору особливостей процесу навчання – особистісно зорієнтований підхід, при якому важливими постають питання організації навчання, побудови пізнавальної діяльності, способів засвоєння інформації, тощо;

- з точки зору отриманих результатів – компетентнісний підхід, націлений на формування й розвиток базових і предметних компетентностей (знань, умінь, навичок, ставлень тощо), якими мають володіти учні після закінчення школи. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини в тих чи інших питаннях [1].

Проблема розкриття сутності поняття «компетентність» та особливостей компетентнісного підходу була й залишається об'єктом дослідження вітчизняних (Н. Бібік, О. Біляковська, О. Бондаревська, М. Головань, О. Савченко, В. Химинець, А. Хуторський) і зарубіжних науковців (P. Grzybowski, G. Lindner-Cegiela, G. Koć-Seniuch, G. Kosiba, J. Kuźma, R. Kwaśnica, H. Kwiatkowska, J. Nikitorowicz, H. Sęk, J. Szempruch, S. Tucholska, B. Żechowska) в галузі педагогіки, психології, соціології, філософії.

Мета статті – проаналізувати особливості компетентнісного підходу до професійного розвитку у Республіці Польща й виокремити основні компетентності вчителів польської мови. Для досягнення мети використовувалися загальнонаукові методами дослідження: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення.

Погоджуємося із В. Химинець [1], що серед чисельних означень поняття компетентності перевагу варто надавати офіційним загальноновизнаним дефініціям. Так, Освітня Комісія Ради Європи трактує компетентність як «здатність застосовувати знання і вміння», що забезпечує активне використання навчальних досягнень у нових ситуаціях [2]. Співзвучне з цим визначення поняття компетентності подано в публікаціях ЮНЕСКО: як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень з метою застосування їх у повсякденному житті [5]. У 2004 р. на конференції міжнародного рівня, що відбулася за участі ЮНЕСКО, та Міністерства освіти Норвегії (департаменту технічної освіти та професійної підготовки), домовилися розглядати поняття компетентності як здатність ефективно й творчо застосовувати знання та вміння в міжособистісних відносинах, в ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми як в соціальному контексті так і в професійній діяльності.

Натомість, експерти програми «Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади» зі скороченою назвою «DeSeCo» (1997 р.) визначають поняття компетентності як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Згідно з означенням Міжнародного департаменту стандартів навчання, досягнення та освіти (IBSTPI), поняття компетентності визначається як спроможність кваліфіковано провадити діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності. Для того щоб полегшити процес оцінювання компетентностей, Департамент пропонує виділити з цього поняття такі індикатори, як набути знання, вміння, навички та навчальні досягнення [1].

У рамках роботи над вчительськими компетенціями Європейська Комісія спиралася також на дослідження інших організацій в цій сфері, передусім, OECD, UNESCO і Ради Європи. Великого значення у визначенні спільної компетентісної основи освіти має документ ЮНЕСКО «Освіта для всіх», в якому визначено чотири напрями для розвитку ключових компетенцій через визначення головних цілей процесу освіти: вчитися, щоб бути, щоб знати, щоб діяти, щоб жити спільно. Рада Європи підняла тему ключових компетенцій стосовно європейського освітнього простору. На

симпозіумі в Берні в 1996 році було прийнято пропозицію спільних ключових європейських компетенцій:

- співпраця в групах;
- використання сучасних засобів інформації і комунікації;
- вирішення проблем;
- використання різних джерел інформації;
- дослухання і використання поглядів інших людей;
- порозуміння на кількох мовах;
- поєднання і впорядкування різних, одиничних елементів знань;
- прийняття відповідальності;
- організація і оцінювання власної праці;
- давання собі ради з невпевненістю і складністю [4].

На польському освітньому ґрунті ключові компетенції були представдені в програмі «Креатор», реалізованій у 1995-1999 рр. у CODN за підтримки Міністерства Освіти. Ця програма пропонує такий перелік компетенцій: планування, організація оцінювання власного навчання; порозумінн в різних ситуаціях; ефективна співпраця в групах; творче розв'язання проблем; оперування інформацією і ефективно використання інформаційних технологій [4]. Ця Програма була спробою гармонійного поєднання знань і умінь в умовах польської школи в кінці ХХ століття, яка була широко критикована за надмірний енциклопедизм. Досвід «Креатора» пізніше був використаний у програмі «Нова школа», що готувала вчителів до реформи освіти (програма була реалізована в 1997-2000 рр. CODN). Дискусія навколо Лісабонської Стратегії оживила дебати на тему поняття компетенції в освіті. У 2005 р. з'явилися перші результати. Робочою групою, створення якої було ініційовано Європейською Комісією, сформовано опис пакету компетенцій, які вимагалися від європейського вчителя [4].

Сучасна концепція педагогічної освіти базується на кількості і комплементарності різних компетенцій. У дослідженнях польських науковців (R. Kwaśnica, H. Kwiatkowska, B. Żechowska, J. Szempruch, G. Koć-Seniuch, J. Kuźma), присвячених виділенню й опису вчительських компетенції найчастіше повторювалися: комунікаційно-інтерпретаційні, суспільні, креативності (інноваційні), прагматичні (керівні уміння, менеджерські, реалізаційно-методологічні і евалюційні), інформатично-медіальні, автоедукативні компетенції.

На основі узагальнення результатів досліджень польських науковців щодо компетенцій вчителя сучасної школи, можна подати класифікацію: компетенції методичні; компетенції психологічно-педагогічні; компетенції діагностичні; компетенції в сфері планування і проектування; компетенції дидактично-методичні; компетенції комунікаційні; компетенції медіальні і технічні [4].

У світлі такого поєднання основних компетенцій завданням вчителя польської мови є формування в учнів комунікативних навичок, уміння навчатися протягом усього життя, неперервно здобувати нові знання, самостійно використовувати інформаційні засоби, співпрацювати з іншими, а також ефективно вирішувати особистісні й робочі проблеми.

Зважаючи на вкладене вище, з точки зору компетентнісного підходу, можна стверджувати, що здатен розвиватися той вчитель, який:

- розуміє і бере до уваги різні способи мислення своїх учнів;
- розвиває й забезпечує доступність і підтримку для інтелектуального, суспільного й особистісного розвитку;
- застосовує доступні програми, методи й техніки навчання, беручи до уваги особливості учнів;
- знає та застосовує стратегії навчання;
- заохочує учнів до розвитку критичного мислення, вирішення проблем і умінь діяти;
- використовує розуміння індивідуальних і групових мотивацій, створює таке середовище, яке заохочувати до спільної діяльності;
- застосовує ефективні й привабливі вербальні, невербальні й медіальні техніки комунікації;
- знає та застосовує формальні й неформальні стратегії оцінювання;
- є рефлексійним практиком, який постійно оцінює результати своїх дій, а також активно шукає шляхи особистісного і професійного розвитку;
- вдосконалює позитивні стосунки з учнями, колегами, батьками і різними інституціями з метою підтримки навчання молоді і їх досягнень [4].

Польські науковці наголошують, що серед багатьох компетенцій, які зумовлюють ефективний перебіг дидактично-виховного процесу, щоразу більшого значення в роботі й у професійному вдосконаленні вчителя набувають компетенції, що дозволяють йому разом з учнем розуміти й інтерпретувати навколишній світ, який швидко змінюється. У зв'язку з цими інтеграційними й глобалізаційними змінами з'являється потреба підготовки вчителя до участі в діяльності на регіональному, міжкультурному а також глобальному рівнях і підготовці учня до такої діяльності [3].

Більш широка, ніж до цього часу, автономія школи, отримана в результаті впровадження освітньої реформи, створює умови для креативних і самостійних дій всієї шкільної спільноти і розвитку необхідних для її реалізації компетенцій фахівців у сфері управління й підтримки якості. Реформа освіти й нова формула професійного авансу створили також можливості вибору способів, засобів, програм навчання. Ці

можливості відкрили перед вчителем нові освітні горизонти для господарювання. Щораз більшого значення у функціонуванні й роботі вчителя мають також компетенції, які проявляються в умінні пристосуватися до різних, іноді важких, умов і середовища разом з активною і ефективною боротьбою зі стресом. На цю проблему особливу увагу звертають науковці, які досліджують професійне вигорання вчителя [3].

У контексті вище зазначених проблем, а разом з тим очікувань і вимог, що стоять нині перед учителем, особливого значення набуває гуманістичний, в тому числі аксіологічний вимір вчительських компетенцій, як у процесі підготовки до професії, так і в подальшому професійному вдосконаленні. Про гуманістичний і аксіологічний виміри вчителя говорять сьогодні майже всі науковці і практики, експонуючи серед різних компетенцій ті, котрі приводять до дистанційного критика дійсності, який приймає власні рішення, шукає власний шлях, але який вказує на багато опцій, різноманітність сценаріїв, тобто ідентифікуючи загрози, ризики, кошти, усвідомлює можливості вибору в світі повному протилежностей. Натомість гуманістична і аксіологічна зорієнтованість професійного вдосконалення вчителів повинна бути скерована на розвиток їхньої особистості, на систему цінностей, мотиви інноваційно-творчої діяльності, на вдосконалення уміння здійснювати самоаналіз [3].

Відмітимо, що в Україні останнім часом активізувалися дослідження питання запровадження компетентнісного підходу в освіті. Все більше педагогів-дослідників та освітян-практиків звертаються до ідей компетентнісного підходу як одного з провідних напрямів вдосконалення національної системи освіти. Вони розглядають компетентність як інтегровану результативно-діяльнісну характеристику, що націлює людину на адекватну поведінку в сучасному суспільстві, інформаційному полі, орієнтацію на ринку праці, націленість на подальшу неперервну освіту [1].

Відтак, перспективою подальших досліджень вбачаємо аналіз конструктивних ідей Республіки Польща в набутті життєво важливих компетентностей, що дозволяють вчителю орієнтуватися в сучасному інформаційному суспільстві та адекватно реагувати на динаміку змін в умовах ринку праці.

Література

1. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя. URL: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49> (дата звернення 10.06.2018).
2. Key Competencies A developing concept in general compulsory education. Eurydice, 2002. URL: <http://www.edmide.gr/KEIMENA%20E.U/key%20competences%20Europe.pdf> (дата звернення 10.06.2018).
3. Kosiba G. Doskonalenie zawodowe nauczycieli – kategorie, kompetencje,

praktyka. URL: <http://forumoswiatowe.pl/index.php/czasopismo/article/view/17/30> (дата звернення 22.05.2018).

4. Lindner-Cegiela G., Kompetencje nauczyciela – miniwyklad, URL: [https://womgorz.edu.pl/.../kompetencje_nauczyciela\[1\].pdf](https://womgorz.edu.pl/.../kompetencje_nauczyciela[1].pdf) (дата звернення 11.07.2018).

5. Rychen D.S., Tiana F.A. Developing key competencies in education: some lessons from international and national experience. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000135038> (дата звернення 12.06.2018).

Bibliography

1. Khymynets V. Competent approach to professional development of a teacher. URL: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49> (in Ukrainian)

УДК 374. (72)

Огієнко Олена Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

E-mail: el.ogienko@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У КАНАДІ

Анотація. *Визначено, що специфічність та відмінність системи освіти дорослих у Канаді зумовлюється історичними та національними особливостями розвитку держави, а також соціально-економічними факторами, серед яких провідне місце займає розбудова системи соціальної безпеки. Показано, що її системоутворюючим фактором є соціальні та особистісні освітні потреби громадян, суспільства, держави; доводиться, що у Канаді немає єдиної системи освіти, оскільки за Конституцією кожна провінція самостійно вирішує питання освіти, взагалі, та освіти дорослих, зокрема, з урахування культурних, історичних, економічних особливостей провінції. З'ясовано, що система освіти дорослих Канади вирізняється розробленістю законодавчо-нормативної, теоретичної і науково-методичної бази, гуманістичною спрямованістю підходів, принципів, мети освіти дорослих.*

Ключові слова: *освіта дорослих; структура; законодавство; зміст освіти; Канада.*

Ohiienko Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogics of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

E-mail: el.ogienko@gmail.com